

“Танака Бине оюун ухааны сорил V”-ын монгол хувилбар боловсруулах судалгааны ажлын зохион байгуулалт ба боловсруулалтын зарим үр дүн

К.Номура ^а, Д.Одгэрэл ^б, Д.Баяраа^в, Г.Энхжаргал^г, Г.Батжаргал^д

^а Нагоя Их Сургууль,

^б Монгол Улсын Боловсролын Их Сургууль, Багийн сургууль,

Хүүхдийн хөгжлийг дэмжих төв

Бага боловсролын арга зүйн тэнхим

Сургуулийн Өмнөх Боловсролын сургууль

“Үй цай” бүрэн дунд сургууль

Хураангуй

Энэ нийтлэлд “Танака Бине оюун ухааны сорил V”-ын Монгол хувилбар боловсруулахад тулгарч буй зохион байгуулалтын болон судалгааны явц, агуулгын өөрчлөлт, шинэчлэлтийн талаар өгүүлсэн болно. Тэгш хамруулах боловсролын тогтолцоо хөгжсөн улс орнуудад боловсролын тусгай хэрэгцээ шаардлагатай хүүхдүүдийг баталгаатай, найдвартай сорилоор үнэлж зохих боловсролын үйлчилгээ үзүүлдэг. Монгол хүүхдийн хөгжлийн онцлогийг харгалзан сэтгэл судлалын, боловсрол судлалын мэргэжлийн багш нар болон сэтгэц мэдрэлийн эмч нараас бүрдсэн МУБИС, Нагоя Их сургуулийн судлаачдын хамтарсан баг боловсруулалтын ажлыг туршилт судалгаа, урьдчилсан болон үндсэн судалгаа гэсэн 3 үе шаттайгаар хэрэгжүүлж байна. Энэхүү сорил нь Япон улсын сэтгэл зүйн оношилгооны практикт хамгийн өргөн хэрэглэгддэг найдвартай аргачлал юм. “Танака Бине оюун ухааны сорил V”-ын даалгавруудад сорилын агуулга, зорилго, чиглэл зэргийг үндэслэн өөрчлөлт оруулж, шинэчлэх ажлыг монгол хүүхдийн хөгжлийн онцлог, ялгаатай байдалд тохируулах байдлаар олон талаас нь задлан шинжилж, нарийвчлан хэлэлцсэн. Судалгаанд хамрагдсан хүүхдүүдийн зөв хариултын шалгуурыг тооцоолж гаргаснаар тэдний өдөр тутмын амьдралтай холбоотой агуулга бүхий даалгавруудыг туршиж, тухайн насанд тохирсон эсэхийг дахин нягталж үзсэн болно.

Энэ бүх хугацаанд МУБИС, НИС-ийн хамтарсан судлаачдын баг нь энэхүү сорилын зохиогч, Токио дах Танака Бине судлалын хүрээлэнтэй хамтран ажиллаж, заавар, зөвлөгөөг удиртгал болгон ажилласан. Цаашид бид үндсэн судалгааны үр дүнгийн боловсруулалтыг хийж, сорилын баталгаат чанар, найдварын зэргийг тогтоож, норм, стандартыг тооцоолон гаргах бөгөөд энэ ажлын үр дүнд монгол хүүхдийн хөгжлийн онцлогийг тусгасан, албан ёсны зөвшөөрөл бүхий Монгол “Танака Бине оюун ухааны сорил V”-ын аргачлалтай болох юм.

Түлхүүр үг

Тусгай хэрэгцээтэй хүүхдүүд, оюун ухааны сорил, нутагшуулах, гүйцэтгэлийн оноо, насны хөгжил

Удиртгал

МУБИС нь Япон улсын Нагоя их сургуультай гадаад харилцаа, хамтын ажиллагааны хүрээнд эрдэм шинжилгээ, судалгааны ажлыг хөгжүүлэх зорилго дэвшүүлэн монголын боловсролын шинэчлэл, өөрчлөлт, хөгжлийг дэмжихэд чиглэн ажиллаж байна. Эдгээр үйл ажиллагааны хүрээнд тус сургуулиудын судлаачдын хамтарсан баг монголын тусгай сургуулиудын практик үйл ажиллагаа, оношилгоо, судалгаа, ердийн ба тусгай сургуулийн багш нарын тусгай боловсролын талаарх ойлголт, дэмжлэг үзүүлж ажиллаж буй арга туршлагатай танилцан сурагчдын эрэлт хэрэгцээ, тулгамдсан асуудлыг илрүүлэх ажлын чиглэлийг гарган ажилласан юм.

Иймээс МУБИС, Нагоя их сургуулийн судлаачдын баг монголын тусгай сургуулиуд, багш нартай уулзалт, ярилцлагыг арав гаруй удаа зохион байгуулж, Улаанбаатар хот болон хөдөө орон нутгийн нийт 383 багшаас тусгай хэрэгцээт боловсролын талаарх ойлголт, тусгайлан дэмжих сурагчидтай ажиллаж буй арга зүйн талаарх тандах судалгааг (МУБИС, НИС-ийн төслийн баг, 2016) явуулж, дүн шинжилгээ хийхэд тусгай хэрэгцээ шаардлагатай хүүхдийн талаарх багш нарын ойлголт дутмаг байгаагаас гадна, оношилгоо үнэлгээний аргачлалыг нэвтрүүлэх шаардлагатай нь тогтоогдс

✉ odgerel_d@msue.edu.mn

Энэхүү судалгаа болон бусад эх сурвалжийн судалгааны үр дүнд тулгуурлан (石倉健二、他2015) монгол хүүхдийн хөгжлийн үнэлгээний тогтолцоог боловсронгуй болгох, өөрийн орны онцлог, нөхцөл байдалд тохируулан хүүхдийн хөгжлийг үнэлэх, зарим арга, аргачлалыг нэвтрүүлэх шаардлага урган гарч байгаатай уялдуулан МУБИС-ийн Багшийн сургууль дээр “Хүүхдийн хөгжлийг дэмжих төв”-ийг Нагоя их сургуулийн Хүний хөгжил, сэтгэл зүйн төвийн дэмжлэгтэйгээр 2017 онд байгуулж тусгай хэрэгцээт боловсролын талаарх онол арга зүйн сургалт зохион байгуулах, оношилгоо, үнэлгээний үр дүнд эцэг эх, хүүхдэд боловсролын дэмжлэг үзүүлэх, сэтгэл сурган хүмүүжүүлэх зөвлөгөө өгөхөөс гадна “Танака Бине оюун ухааны сорил V”-ын монгол хувилбарыг боловсруулах судалгааны ажлыг хоёр улсын судлаачдын хамтарсан багаар явуулж байна. Өнгөрсөн хугацаанд хэт хөдөлгөөнтэй, анхаарлын дутмагшил, аутизмын хам шинж, суралцахуйн бэрхшээл, оюун ухааны сорил, Танака Бине сорил гэсэн сэдвээр нийт 5 удаагийн семинар, сургалтыг багш, эмч, сэтгэл судлаач, нийгмийн ажилтан гэх мэт 200 гаруй хүнийг хамруулан зохион байгуулснаас гадна Япон, Монгол, Финлянд, Америкийн эрдэмтдийг хамруулан “Хүүхдийн хөгжлийн үнэлгээ, оношилгоо”, “Япон, Монгол хүүхдийн сэтгэцийн эрүүл мэндийн асуудал”, “Оюун ухааны бэрхшээл: судалгаа, бодлого ба хэрэгжилт” зэрэг сэдвээр эрдэм шинжилгээний хурлыг танхимын болон онлайн хэлбэрээр зохион байгуулсан байна.

Судалгааны ажлын зохион байгуулалт

Монголын тусгай хэрэгцээт боловсролын салбарт юуны өмнө хүүхдийн хөгжлийн үнэлгээ, оношилгоо хийх цогц аргачлал дутмаг байна гэж үзэн “Танака Бине сорил-V”-ийг Монголын боловсролын салбарт нутагшуулах буюу монгол хувилбарыг боловсруулах судалгааны ажлыг

хийх нь зүйтэй гэж үзсэн юм.

Энэхүү судалгааны ажлын зорилго нь хүүхдэд боловсролын дэмжлэг үзүүлэхийн тулд “Танака Бине оюун ухааны сорил V монгол хувилбар”-ыг хамтарсан багаар боловсруулан Монголын боловсролын практик үйл ажиллагаанд оюун ухааны олон талт чадварын үнэлгээ оношилгооны нэгэн цогц арга зүй болгон хэрэглэхэд оршино.

“Танака Бине оюун ухааны сорил V”-ын монгол хувилбарыг боловсруулах судалгааны ажлыг бэлтгэл ажил, туршилт судалгаа, урьдчилсан судалгаа, үндсэн судалгаа гэсэн үе шатаар төлөвлөн зохион байгуулж байна.

А.Бине, Т. Симон нарын оюун ухааны сорил боловсруулсан онол үзэл баримтлал, зарчмыг үндэслэн Танака Бине оюун ухааны сорилыг 1947 онд Японд анх боловсруулсан. Энэ сорилыг өнөө хүртэл 5 удаа шинэчлэн боловсруулж, эрүүл мэнд, сэтгэл судлал, боловсрол, нийгмийн халамж зэрэг салбарт хамгийн түгээмэл, найдвартай аргачлал гэж үзэн өргөн хэрэглэж байна (Ж.Накамура нар, 2003).

Танака Бине оюун ухааны сорилын зориулалт нь 1-16 насны ангиллын дагуу (± 3) даалгаврыг гүйцэтгүүлэн хүүхдийн оюун ухааны хөгжлийг оюун ухаан ба биологийн насаар тодорхойлж, сул ба давуу талыг нь илрүүлж, үүн дээр үндэслэн зөвлөгөө өгөх, дэмжлэг үзүүлэхэд оршдог.

Уг сорил нь хэрэглэгдэхүүний хувьд: сорил авагчийн гарын авлага, сорилын онолын гарын авлага, үнэлгээ оноожуулалтын гарын авлага гэсэн 3 үндсэн гарын авлагатайгаас гадна модон тоглоом, зурган карт, сорилын дэвтэр, тэмдэглэл хөтлөх маягт зэргээс бүрддэг.

Уг сорил нь даалгаврын гарчиг ижил боловч насны ангиллаас хамаарч агуулгын багтаамж, түвшингөөрөө ялгаатай багтаамжтай, тэнцэх шалгуур нь өөр өөр, хүүхдийн гүйцэтгэх хугацааг нь хэмжих хугацаа заасан даалгаврууд, нэмэлт асуулттай зэрэг 96 даалгавраас бүрддэг.

Хүснэгт 1

“Танака Бине оюун ухааны сорил V”-ын даалгавруудын хуваарилалт (насны ангиллаар)

Нас	1 нас	2 нас	3 нас	4 нас	5 нас	6 нас	7 нас	8 нас	9 нас	10 нас	11 нас	12 нас	13 нас	Нийт
Даалгаврын тоо	12	12	12	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	96

“Танака Бине оюун ухааны сорил V”-ын монгол хувилбарыг боловсруулах ажлыг хүснэгт 2-т үзүүлсний дагуу төлөвлөн гүйцэтгэж байна.

Хүснэгт 2

ТБ сорилын Монгол хувилбар боловсруулах судалгааны үйл ажиллагаа, төлөвлөлт

№	Хугацаа	Үйл ажиллагаа
1	2016 он 7 сар	ТБ сорилын монгол хувилбарыг боловсруулах гэрээг НИС, МУБИС-ийн хамтын ажиллагааны хүрээнд байгуулсан.
2	2017 он 1-6 сар	1 сар: Сорилын орчуулагдсан даалгавруудыг хэлэлцэх 4 сар: Монгол хувилбарт хөрвүүлсэн сорилын даалгавар боловсруулсан 6 сар: Асуулгын тохирцыг шалгахын тулд 68 хүүхдээс туршилт судалгаа авах
3	2017 он 11 сар	Туршилтын судалгааны үр дүнгийн боловсруулалт Урьдчилсан судалгааг Улаанбаатар хот, Архангай аймгаас 320 хүүхдээс судалгаа авах /монгол хүүхдүүдийн өдөр тутмын амьдралд нийцэхүйц агуулга бүхий даалгавруудыг туршиж тухайн насанд тохирсон эсэхийг дахин нягталж үзэх зорилготой/
4	2018 он	Урьдчилсан судалгааны үр дүнгийн боловсруулалт сорилын дүнг нэгтгэн, боловсруулалт хийх, хэрэглэгдэхүүний судалгаа хийж захиалах, үйлдвэрлүүлэх, гарын авлага дээр ажиллах, шинээр хэвлүүлэх. Сорил авагч, тэмдэглэл хөтлөгч нарт зориулсан сургалтын модуль боловсруулж, сургалт явуулах. УБ, Өмнөговь, Завхан, Хэнтий, Сэлэнгэ аймгуудаас 544 хүүхдээс, ЖАЙКА баг: УБ хот, Хөвсгөл аймгийн 256 хүүхдээс үндсэн судалгааг нийт 800 хүүхдээс авах
5	2019 он	Цуглуулсан датаг ангилах, өгөгдлийг шивж оруулах, кодлох, орчуулах, оноожуулах, боловсруулах ажлуудыг хийж байна (Давтан судалгаа авах, баталгаат чанарыг шалгах, стандартчилах) Сорилын гарын авлага, онолын гарын авлага, оноожуулах гарын авлага гаргах, хэрэглэгдэхүүнээ эцэслэх
6	2020 он	Судалгааны хэрэглэгдэхүүнийг ашиглах сургалт явуулах, түгээх

Судалгааны бэлтгэл ажил

Энэ үеийн судалгааны ажлын зорилго нь “Танака Бине-V”-оюун ухааны сорилын япон хувилбарыг монгол хэлнээ хөрвүүлэн агуулга, найруулга, нийгэм соёлын онцлог гэсэн үзүүлэлтийн дагуу өөрчлөлт хийж, эхний монгол хувилбарыг гаргах, дүн шинжилгээ хийх, судалгааны төлөвлөгөө, хамрах хүрээг тогтоох, онол арга зүйн семинар явуулах, МУБИС-ийн сорил авагч, тэмдэглэл хөтлөгчийг бэлтгэх, туршилт судалгааг явуулахад чиглэсэн болно.

Мөн сорилын орчуулга болох япон хэлнээс монгол хэл руу, монгол хэлнээс япон хэл рүү хөрвүүлсэн байдалд хамтарсан хэлэлцүүлэг, дүн шинжилгээ хийж ажилласан. Түүнчлэн ТБ хүрээлэнгийн зааварчилгааны дагуу япон хувилбар дах даалгаврын хэрэглэгдэхүүн, аргачлал, анхаарах зүйл, нэмэлт даалгавар, тэнцэх шалгуур болон зөв хариулт гэсэн бүтцийг баримталсан болно. Үүнээс гадна сорилыг үгэн ба үгэн бус ангилалд авч үзэн, хэл - соёл, найруулга болон нийгэм – соёлын онцлог гэсэн үзүүлэлтээр авч үзсэнийг даалгавруудад өөрчлөлт оруулсан (Хүснэгт 3)

Хүснэгт 3

Туршилт судалгаа авах сорилын даалгавруудад өөрчлөлт оруулсан байдал

Бүтэц	Үгэн				Үгэн бус			
	Хэл- соёл найруулга		Нийгэм соёл		Хэл- соёл найруулга		Нийгэм соёл	
	Найруулга	Хэлний онцлог	Соёлын онцлог	Сур/ хөт харгалзсан	Найруулга	Хэлний онцлог	Соёлын онцлог	Сур/ хөт Харгалзсан
Үзүүлэлт								

Хэрэглэг дэхүүн	Q7, Q10, Q14, Q78	Q59, Q60, Q62, Q63, Q79, Q85	Q3, Q10, Q12, Q74, Q16, Q69, Q27, Q28, Q32, Q44, Q52, Q56, Q60, Q64, Q77, Q81, Q96, Q95, Q91	Q42, Q55	Q93	Q83, Q89, Q91, Q92	Q21, Q23, Q24, Q25, Q28, Q37	Q46, Q68, Q76, Q82
Аргачлал	Q74, Q6, Q11, Q30, Q64, Q70, Q33, Q36, Q53, Q58	Q31, Q39, Q79, Q85	Q27, Q28, Q32, Q64, Q35, Q44Q, Q49, Q60, Q69, Q81, Q91, Q77	Q50, Q55	Q80, Q41, Q42, Q45, Q51, Q75, Q2, Q5, Q20, Q26, Q34, Q38, Q40	Q1, Q13, Q17, Q22, Q89, Q92	Q21, Q23, Q24, Q25, Q28, Q37, Q84	Q19, Q46, Q60, Q76
Анхаарах зүйл	Q11, Q32		Q6, Q12, Q56		Q13, Q45, Q56			
Нэмэлт даалгавар		Q73, Q79, Q85	Q9, Q12, Q14, Q35, Q52, Q64, Q69			Q83, Q89	Q82, Q8	Q82
Тэнцэх шалгуур		Q59, Q60, Q62, Q73, Q79, Q85	Q10, Q12, Q14, Q27, Q28, Q35, Q44, Q49, Q52, Q56, Q60, Q64, Q69, Q77	Q42, Q55		Q89, Q92	Q21, Q23, Q24, Q25, Q37, Q82, Q84	Q46, Q68, Q82
Зөв хариулт			Q44, Q49, Q52, Q74, Q77					Q68
Нийт	16	19	60	6	17	14	22	13

Хүснэгт 3-с харахад сорилын 19.7%-д найруулга, 19.7%-д нь хэлний онцлог, 49.1%-д соёлын ялгаатай байдал, 11.3%-д сургуулийн өмнөх, бага болон суурь боловсролын сургалтын хөтөлбөрийн агуулга, стандартын үндэс, хэрэгжилт зэргийг харгалзан шинэчлэн боловсруулсан байна. Боловсруулалтад ихээхэн анхаарсан үзүүлэлт болох соёлын онцлог, ялгаатай байдлыг (49.1%) харгалзсан шалтгаан нь монгол хүүхдийн ахуй амьдрал, соёл, хүрээлэн байгаа орчин, хөгжлийн онцлог, түвшинг үнэлэхэд чиглэсэн аргачлал боловсруулах судалгааны зорилготой холбоотой.

График 1

Туршилт судалгааны даалгаварт өөрчлөлт оруулсан байдал

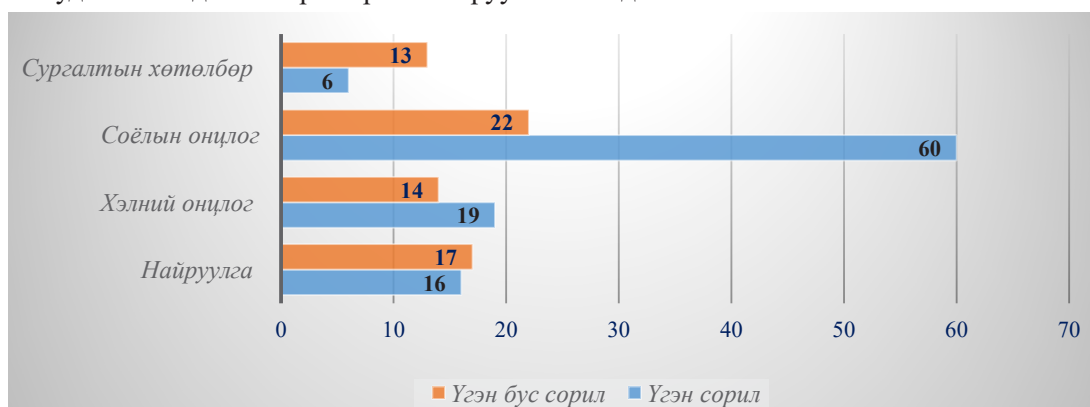

График 1-ээс харахад сургалтын хөтөлбөртэй хамааруулж даалгавруудад өөрчлөлт оруулсан байдал нь бага хувьтай байсан. Үгэн бус даалгаврын өөрчлөлт (68.4%) үгэн даалгаврынхаас (31.6%) их байгаа нь өдөр тутмын ахуй амьдралын хэрэглээ, хүрээлэн байгаа орчин, дүр дүрслэл зэргийг илэрхийлэх зорилго бүхий даалгавар байсантай холбоотой. Харин соёлын онцлогоос хамаарсан өөрчлөлт бусад үзүүлэлтээс (49.1%) үнэмлэхүй их байгаа нь сорилд орсон даалгавруудын утга санаа, агуулга нь хүүхдийн өссөн орчин, өдөр тутмын ахуй амьдрал, хэрэглээ соёл, зан заншил зэргийг тусгасантай холбоотой гэж үзэж байна.

Туршилт судалгаа

Судалгааны баримт, аргачлалыг монгол хэл руу хөрвүүлэн боловсруулалт хийсний дараа гүйцэтгэлийн хувийг 1-16 насны ангиллаар даалгавар тус бүрээр тэнцэх шалгуур гаргаж 2017 оны 6-р сард УБ хотын цэцэрлэг, ЕБС-ийн нийт 68 хүүхдийг хамруулан авсан. Сорилыг авахдаа

хүүхдийн биологийн насыг ± 3 -аар тооцоолон даалгаврыг гүйцэтгүүлж, даалгавар тус бүрийн гүйцэтгэл, хүүхдийн сорил өгч байх хугацаанд үзүүлсэн хариу үйлдэл, зан үйлийн илрэл зэргийг тэмдэглэл хийсэн.

Сорилын дүнгээс үзэхэд оноожуулах аргачлалд заасан 50-60 онооны гүйцэтгэлийн хувьд тэнцсэн 23 даалгавар, 60-с дээш онооны гүйцэтгэлийн хувьд тэнцсэн 33 даалгавар, 50 -с доош онооны гүйцэтгэлийн хувьд тэнцсэн 31 даалгавар байсан. Нийт даалгавруудаас 79 (үгэн), 80 (үгэн бус), 85 (үгэн) дугаар даалгаврын гүйцэтгэлд дүн шинжилгээ хийхэд зөв шалгуурт нийцэхгүй байсан нь шалгуурыг эргэж харах, дахин боловсруулах шаардлагатай гэж үзсэн.

Дээр дурдсан үзүүлэлтийн дагуу монгол дах судалгааны баг япон дах судалгааны багууд тусдаа болон хамтарсан онлайн хэлэлцүүлэг, сургалтыг нийт 20 гаруй удаа зохион байгуулж, сорилын үр дүнг хэлэлцсэн. Хэлэлцүүлгийн үр дүнд сорилын хувилбарт өөрчлөлт оруулсан байдлыг Хүснэгт 4-д харуулсан болно.

Хүснэгт 4

Туршилт судалгааны дараа сорилын даалгавруудад өөрчлөлт оруулсан байдал

Бүтэц	Үгэн				Үгэн бус			
	Хэл- соёл найруулга		Нийгэм соёл		Хэл- соёл найруулга		Нийгэм соёл	
Үзүүлэлт	Найруулга	Хэлний онцлог	Соёлын онцлог	Сур/ хөт Харгалзсан	Найруулга	Хэлний онцлог	Соёлын онцлог	Сур/ хөт харгалзсан
Хэрэглэг дэхүүн	Q61,Q77	Q55	Q44,Q46, Q67,Q85	Q42, Q61, Q74, Q96	Q1	Q33, Q35	Q6, Q9, Q10, Q23, Q25, Q29, Q30	Q32, Q66
Аргачлал	Q27,Q31, Q52,Q77	Q52, Q67,	Q52	Q40,Q50, Q57, Q58, Q60, Q64	Q6,Q34, Q36		Q9, Q17, Q23	Q26
Анхаарах зүйл	Q50,	Q65		Q64			Q35	
Нэмэлт даалгавар		Q3	Q4	Q60	Q25			
Тэнцэх шалгуур				Q63				Q30
Зөв хариулт			Q44	Q76, Q82				
Нийт	7	5	7	15	4	2	10	3

Хүснэгт 4-с үзэхэд өөрчлөлт оруулсан нийт 53 даалгавраас 34 буюу 64,1%-ийг үгэн даалгавар, 19 буюу 35.9%-ийг үгэн бус даалгавар эзэлж байгаа бөгөөд үгсийн ижил ба ялгаатай тал, утгыг тайлбарлах, эхийн утга санааг ойлгох, зураг нэрлэх, сэдэвт зургийн алдааг тайлбарлах зэрэг даалгавруудыг түлхүү өөрчилсөн нь харагдаж байна.

Ийнхүү хамтарсан судалгааны баг сорил авагчийн гарын авлага, сорилын дэвтэр,

судалгааны ажилд шаардлагатай материалуудыг шинэчлэн хэвлүүлж, урьдчилсан судалгааны бэлтгэл ажлаа ханган ажилласнаас гадна туршилт судалгааны эцэст “Танака Бине оюун ухааны сорил-V” эхний монгол хувилбар боловсруулж, судалгаа авснаас гадна монгол судлаачдын оюун ухааны сорилын талаарх онол, арга зүйн мэдлэг, туршлагад үнэтэй хувь, нэмэр оруулсан гэж үзэж байна.

Урьдчилсан судалгаа

Энэхүү шатны судалгааны зорилго нь туршилт судалгааны үр дүнд дахин шинэчлэн боловсруулсан монгол хувилбараар УБ хот болон хөдөө орон нутгийн нийт 320 хүүхдээс сорил авч, тэдгээрийн гүйцэтгэлийн хувийг болон онцлогийг илрүүлэн гаргах, даалгавруудын сонголт ба тохиромжтой насны ангиллыг тогтоох ажлыг гүйцэтгэж үндсэн судалгааны монгол хувилбар боловсруулахад чиглэгдэнэ.

Судалгаа авах сорил авагч, тэмдэглэл хөтөлгч нарыг бэлтгэх сургалтыг япон монголын хамтарсан судалгааны баг 2017 оны 10 сард 70 гаруй хүнийг хамруулан МУБИС дээр зохион байгуулав. Судалгааг 2017 оны 10, 11 саруудад УБ хотын Баянзүрх, Баянгол, Сүхбаатар, Чингэлтэй дүүргүүдийн болон Архангай аймгийн Их тамир, Батцэнгэл, Цэнхэр сумдуудын цэцэрлэг, ЕБС-ийн нийт 320 хүүхдийг хамруулан авсан. Судалгааны материалыг япон хэлэнд хөрвүүлэн боловсруулалт хийж, хамтарсан багууд онлайн хэлэлцүүлэг хийж, үр дүнг 10 гаруй удаа хэлэлцсэн. Хэлэлцүүлгээс гарсан шийдвэр, дүгнэлтийг Токио дах Танака-Бинегийн судалгааны хүрээлэнд танилцуулан зөвлөгөө авч, сорилын боловсруулалт, гүйцэтгэлийн үр дүнд шинжилгээ хийж ажилласан.

Урьдчилсан судалгааны гүйцэтгэлийн хувийг даалгавар нэг бүрээр, япон-монгол тэнцэх шалгуураар, 1-13 насны ангиллаар, хот ба

хөдөөгийн онцлог, ялгаатай байдлаар тэдгээрийн дундаж үзүүлэлт, гүйцэтгэлийн хувийг гаргасан. Судалгааны гүйцэтгэлийн хувиас харахад, үнэлгээ оноожуулалтын зааврын дагуу 50-60 онооны гүйцэтгэлийн хувьд тэнцсэн 22 сорил, 60-с дээш онооны гүйцэтгэлийн хувьд тэнцсэн 43 сорил, 50 -с доош онооны гүйцэтгэлийн хувьд тэнцсэн 28 сорил байна. Энэ нь монгол хүүхдийн ахуй амьдрал, соёл, сургалтын хөтөлбөрийн ялгаатай байдлаас гадна тэмдэглэл хөтөлгч, сорил авагч нарын даалгаврын гүйцэтгэлд субъектив хандлага нөлөөлсөн байж болзошгүй гэж үзэж байна. Үүнээс гадна Токио дах Танака Бинегийн хүрээлэнгээс өгсөн “япон хувилбарын даалгаврыг чухалчлах”, “нэмэлт асуулттай даалгаврын хувьд нэмсэн асуултуудын төрлүүдийг чухалчлах”, “зарим даалгавруудын хувьд сэтгэхүйн аль нэгэн чадвар шалгах асаа шалтгаалан өөрчлөлт оруулж болно” зэрэг зөвлөмжүүдийг баримтлан урьдчилсан судалгааны 53 даалгаврын 20% -ийг найруулга, 16,3%-ийг хэлний онцлог байдал, 30,9%-ийг нь соёлын онцлог, ялгаатай байдал, 32,7% -ийг сургуулийн өмнөх, бага болон суурь боловсролын сургалтын хөтөлбөрийн агуулга, стандартын үндэс, хэрэгжилт зэргийг тус тус харгалзан өөрчилсөн болно.

Энэхүү урьдчилсан судалгааны дах сорилын даалгавруудад өөрчлөлт оруулсан шалтгаан тэдгээрийн тоог хүснэгт 6-аар үзүүлбэл:

Хүснэгт 5

Урьдчилсан судалгаан дахь сорилын даалгавруудад өөрчлөлт оруулсан шалтгаан

Даалгаврын дугаар	Нэмэлт асуултын талаар	Өөрчлөлт оруулсан шалтгаан							Нийт
		Хүүхдийн өдөр тутмын ахуй амьдрал, нийгэм соёлын онцлог, ялгаатай байдлыг харгалзсан				Монгол болон япон хэлний онцлог, ялгааг харгалзсан			
	Нэмэлт асуулттай	Нэмэлт даалгавруудад нэмсэн асуулттай	Хэрэглэгдэхүүн болон асуулт өөрчилсөн	Зураг болон асуулт өөрчилсөн	Үг өөрчилсөн	Сургалтын хөтөлбөр харгалзсан	Монгол хэлэн дэх хүндрэлийн түвшинг хянах зорилгоор	Монгол хэлний онцлогт тохируулан	
Урьдчилсан судалгаанд өөрчлөлт оруулсан даалгаврын тоо	15	1	1	10	25	9	6	4	71

Хүснэгт 5-с үзэхэд нийт өөрчлөлтийн 63.3%-ийг хүүхдийн өдөр тутмын амьдрал ахуй, нийгэм соёлын онцлогийг харгалзан, 14%-ийг

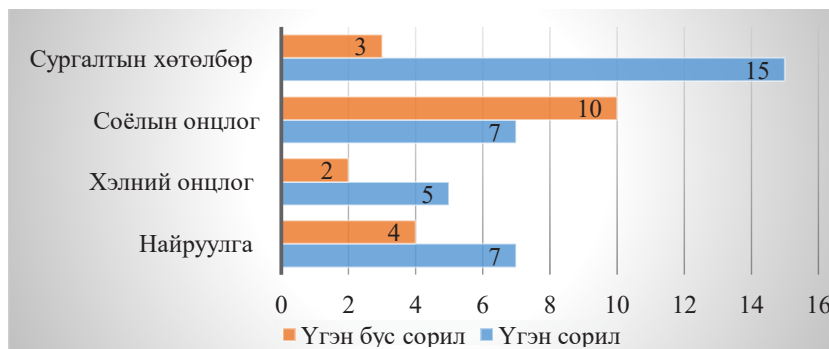
япон, монгол хэлний онцлог, ялгааг харгалзсан бол 22.5% нь нэмэлт асуулттай даалгаврууд эзэлж байна.

Туршилт судалгаанд хамрагдсан хүүхдүүдийн даалгаврын гүйцэтгэлд суурилан урьдчилсан судалгааны даалгавруудад өөрчлөлт оруулахдаа япон хувилбарын даалгаврыг чухалчлах, нэмэлт асуулттай даалгаврын хувьд нэмсэн асуултын төрлүүдийг чухалчилсан. Тухайлбал, 1 насны Q10 “Эд юмсыг нэрлэх”

даалгаварт “өргөст хэмх”-ийг нэрлэсэн гүйцэтгэлийн хувиас шалтгаалан зургийг хасаж, “цэцэг”, “ор”-ны зургийг оруулсан нь монгол хүүхдийн ахуй, нийгэм-соёлын ялгаатай байдлыг харгалзаж үзсэн нэг жишээ мөн. Эдгээрийг график № 2-оор үзүүлбэл:

График 2

Урьдчилсан судалгааны даалгаварт өөрчлөлт оруулсан байдал

Түүнчлэн урьдчилсан судалгааны явцад зарим математик-логик сэтгэлгээний даалгаврууд боловсруулалтын хувьд тоо тооллын энгийн үйлдэл хийх, тооцоолох чадвар шалгах даалгаврууд байсан бөгөөд эдгээр даалгавруудыг дахин хэлэлцэж, монгол хүүхдийн өдөр тутмын амьдралд математикийн мэдлэгээ хэрхэн зөв зохистой хэрэглэж буйг илрүүлэхэд чиглэсэн байдлаар өөрчлөлт оруулсан.

Логик сэтгэлгээ, зүй тогтлыг илрүүлэх 9-16 насны хүүхдийн гүйцэтгэх даалгавар буюу япон

хэл, дүрс үсгийн онцлогт суурилан боловсрогдсон тухайн үндэсний онцлог бүхий даалгаврыг монгол хэл, цагаан толгойн үсэг, үсгийн дараалал, үеэс үг бүтээх үйлдэл бүхий даалгавраар боловсруулан урьдчилсан судалгааны үр дүнгийн боловсруулалтаас харахад даалгаврын гүйцэтгэл насны ангиллын тохирцоос шалтгаалан өөрчлөлт оруулсан болно.

Туршилт судалгаа болон урьдчилсан судалгаанд хийсэн өөрчлөлтийг харьцуулан авч үзвэл:

График 3

Туршилт болон урьдчилсан судалгааны даалгаварт өөрчлөлт оруулсан байдлын харьцуулалт

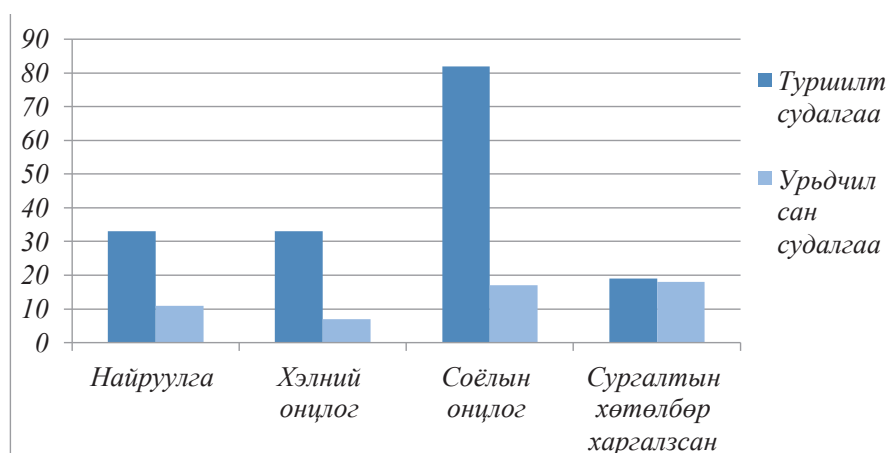

График 3-т туршилт болон урьдчилсан судалгааны дараа сорилын даалгаварт өөрчлөлт оруулсан байдлыг харуулсан ба үзүүлэлт тус бүрийн хувьд буурсан байгаа нь монгол хувилбарын тохироц байдал өсөн нэмэгдэж байгааг харуулж байна.

Мөн судалгааны явцад хүүхдийн үзүүлж буй хариу үйлдэлд дүн шинжилгээ хийхэд хүүхдийн богино хугацааны ой тогтоолт, хэл ярианы чадвар буюу танин мэдэхүйн процесс түүнчлэн хийсвэр сэтгэхүй, төсөөлөн бодох, задлан шинжлэх, нэгтгэн дүгнэх зэрэг сэтгэхүйн

үйл шаардсан даалгавруудын гүйцэтгэлийн үр дүн хэт өндөр, хэт доогуур байгаа байдал илэрсэн тул эдгээр даалгавруудын тэнцэх шалгуурыг өөрчлөн урьдчилсан судалгаанд туршсан болно. Эдгээр чадваруудаас гадна юмс үзэгдлийн мөн чанар, зүй тогтол, холбоо хамаарлыг олж тайлбарлах чадварыг хүүхдийн зурагт дүн шинжилгээ хийсэн байдлаас үнэлэх боломжтой байсан. Тэгэхдээ туршилт, урьдчилсан, үндсэн судалгааны явцад эдгээр зургийг боловсруулахдаа монгол үндэсний ахуй соёл, дүр дүрслэл, хот, орон нутгийн онцлог байдлыг харгалзсан болно.

Үүнээс гадна урьдчилсан судалгааны үр дүнд даалгавруудын асуултуудыг хооронд нь сольж үндсэн судалгаанд турших шаардлага гарч байсан бөгөөд энэ нь “Эсрэг утгатай үг” гэсэн ойлголтыг монгол хүүхдүүд ойлгож байгаа эсэхийг илрүүлэх зорилго бүхий даалгаврууд байсан. Эдгээр даалгавруудын хувьд нас ахих тусам үгийн утга санаа, агуулгын түвшин ахисан хэдий ч асуултуудыг хооронд нь сольж туршсанаар судалгаанд хамрагдсан хүүхдүүдийн ахисан түвшний даалгавар гүйцэтгэх чадварт үнэлгээ хийх боломж гарч ирсэн бөгөөд үүгээр даалгаврын найдварын зэрэг, нийцэмжийг илрүүлэх боломж бий болсон.

Дүгнэлт

Монгол улсад анх удаа албан ёсны зохиогчийн эрхтэй, зохиогчдын зөвлөмж, зааврын дагуу боловсрол, сэтгэл судлалын багш, сэтгэц мэдрэлийн эмч нараас бүрдсэн судалгааны баг оюун ухааны сорилын монгол хувилбарын боловсруулалтыг үе шат бүрд нарийн төлөвлөн, хэрэгжүүлж байна.

Сорилын даалгавруудыг монголын нийгэм, хэл соёлын онцлог, монгол хүүхдийн хөгжлийн онцлог, ялгаатай байдал зэргийг харгалзан өөрчилж, шинэчлэх ажлыг хийхдээ япон хэл дээрх сорилын мөн чанарыг хадгалах, сорилын баталгаат чанар, найдварын зэргийг тогтоож, стандартыг тооцоолон гаргаснаар олон улсад хүлээн зөвшөөрөгдсөн “Танака Бине оюун ухааны сорил V” гэсэн монгол аргачлалтай болно.

Сорил авагч, тэмдэглэл хөтлөгч нарыг бэлтгэх сургалтуудыг зохион байгуулах болон судалгааны үе шат бүрийн хэрэгжилт, үр дүнгийн боловсруулалт хийх явцад монгол судлаачдын мэргэжлийн болон мэргэшлийн мэдлэг, ур чадвар нэмэгдсээр байна.

Ном зүй

- МУБИС, Нагоя ИС-ийн төслийн баг (2016) “Боловсролын тусгай хэрэгцээтэй хүүхдүүдийг дэмжих” төслийн тайлан, Улаанбаатар, Содпресс ХХК
- Накамура, Оокава, Нохара, Серизава (2003) Танака Бинэ оюун ухааны сорилын онолын гарын авлага, Токио, Таакен хэвлэлийн компани
- 石倉健二、他 (2015) 「モンゴルの特別支援教育に関する状況報告」兵庫教育大学研究紀要、47、pp.19-25

Research on adaptation of Tanaka Binet-V intelligence test, administration and development issues

*Nomura.K^a, Odgerel.D^b
Bayaraa.D^c, G. Enkhjargal^b, G. Batjargal^b,
^aNagoya University
^bMNUE
^cUi-Tsai,*

Abstract

This article provides an administrative and conceptual challenges faced for the Tanaka Binet-V intelligence test adaptation into Mongolia version. In countries with well-developed Inclusive Education system children with special educational needs are assessed with valid research tool and receive educational support; however in Mongolia's education service is limited only to those in special schools for children with physical disabilities. With official authorized permission from the Tanaka Binet Institute we have adapting Tanaka Binet-V intelligence test into Mongolian context. TB-V is one of the most widely used methods in Japan diagnostic practice have been translated into Mongolian language and revised three times by scholars at MNUE and Nagoya University and applied to Mongolian children. Pilot study (N-68) goal was to ensure if the test adapted from an original language and culture to Mongolian version continues to measure the same psychological characteristics, next step of applying for 320 children considered to reveal if the test content is appropriate for children in Mongolia's city and remote area. We are analyzing the results and verifying the statistics so that the newly developed and modified tasks are designed to suit each age level. As outcomes of the research we conclude, that organizational aspects for TB test adaptation is going accordingly with a detailed plan for each stage with TB Authors' recommendations and guidelines and based on the scientific and time-consuming base by researchers at the National University of Mongolia and Nagoya University. Changes on each tasks of the test were done based on pass rate of children's respond, which related to Mongolian children's age development and diverse daily life environment. In perspectives of the test development there are the notions of test validation, reliability and norms are addressed.

Keywords

Children with special needs, Intelligence test, adaptation, scoring, pass rate, age development
